

Ministr Výborný vytváří nesprávný dojem, že o dalším snížení environmentálních ambic v pravidlech dotací Společné zemědělské politiky je již rozhodnuto

19.7.2024 - | Hnutí DUHA

Ministr zemědělství Marek Výborný rozeslal zemědělcům v úterý 16. července informaci o novém nastavení podmínek dobrovolné tzv. celofaremní ekoplatby. [1] Zásadní navrhovanou změnou je zrušení nejdůležitější environmentální podmínky, tj. vymezování mimoprodukčních ploch. Zemědělci by nově nemuseli vymezovat žádné krajinné prvky, biopásy nebo úhory, přitom dle současných pravidel pro ně museli vyčlenit alespoň 3 procenta orné půdy. Návrh je zcela v rozporu s návrhem projednaným v červnu na Monitorovacím výboru. Je navíc pravděpodobné, že Evropská komise takto zásadní oslabení environmentálních ambic neschválí, ačkoli ministr podmínky prezentuje jako téměř dohodnuté. Dle ekologických organizací je netransparentní, procesně nekorektní a nekonzistentní postup ministerstva zemědělství nepřijatelný, protože ohrožuje adaptaci krajiny na změny klimatu, biodiverzitu, udržitelnost přírodních zdrojů i zemědělce samotné.

Ministr Výborný v dopise sám přiznává, že výsledný návrh úpravy podmínek celofaremní ekoplatby vznikl pouze v diskuzi se zemědělskými organizacemi a na politické úrovni. Ostatní aktéři se s návrhem neměli možnost vůbec seznámit a ani Monitorovacímu výboru (MV), orgánu, který má kontrolovat dosahování cílů Strategického plánu Společné zemědělské politiky (SZP), nebyl představen. Návrh, který byl projednán v červnu na MV, přitom počítal s vyčleňováním alespoň 2 % tzv. skutečně mimoprodukčních ploch (krajinné prvky, úhory, biopásy atd.). Byl to kompromisní návrh vzniklý v reakci na květnový návrh MZe, který nevyžadoval žádné tyto plochy, a kvůli tomu ho odsoudilo ministerstvo životního prostředí, Agentura ochrany přírody a krajiny i ekologické organizace. [2] Přesto se ke květnovému návrhu nyní ministerstvo zemědělství jen s minimálními úpravami vrací.

Dle ministra nově představený návrh zajistí, že nebudou oslabeny environmentální závazky Strategického plánu SZP. Jeho zavedením by však česká krajina přišla o desetitisíce hektarů skutečně mimoprodukčních ploch [3] a zásadně by se snížila motivace vytvářet z hlediska adaptace na změnu klimatu nebo podpory biodiverzity nejhodnotnější krajinné prvky. Návrh by také oslabil motivaci řešit erozi půdy, jejíž četnost již za první polovinu roku překonává celoroční průměry předešlých let. [2] Přísliby samostatné podpory krajinných prvků, o kterých ministr píše, jsou zatím nejasné a je možné, že se je nakonec nepodaří nastavit ani prosadit. Finanční částka vyhrazená na tvorbu nových krajinných prvků by však každopádně tvořila jen marginální zlomek rozpočtu ekoplateb a tedy jen malý dopad do krajiny. Celých 94 % rozpočtu (6 mld. Kč ročně) totiž spadá na celofaremní ekoplatbu, jejíž environmentální přínos má být novou úpravou zásadně omezen. [4]

Místo toho, aby ministerstvo poskytlo zemědělcům stabilní finanční a metodickou podporu pro využití mimoprodukčních ploch ve prospěch žádoucích environmentálních i celospolečenských cílů, mění každý rok podmínky, čímž komplikuje zemědělcům dlouhodobé konzistentní plánování. Zároveň vytváří představu, že dotčená opatření jsou zbytná.

Ekoschéματα představují v rámci dotací Evropské zemědělské politiky finanční obálku zaměřenou primárně na boj s negativními dopady zemědělské produkce na biodiverzitu, kvalitu půdy a vody atd. Je to nástroj, jehož konkrétní podmínky si určují národní vlády. Nastavení souboru dotačních titulů Strategického plánu bylo před začátkem stávajícího dotačního období (leden 2023) vyhodnoceno v procesu posuzování vlivů na životní prostředí (SEA). Vzhledem k postupnému oslabování environmentálních ambic původního Plánu by bylo žádoucí hodnocení SEA aktualizovat. Změny v dotačních podmínkách musí také schválit Evropská komise. Ta bude mimo jiné posuzovat právě zachování environmentálních ambic nastavení ekoplateb.

Martin Rexa, koordinátor zemědělské kampaně Tohle Žeru Hnutí DUHA, řekl: *“Zdá se, že se Ministr Výborný definitivně stal ministrem zemědělců a ne ministrem zemědělství. Jinak by nemohl podpořit toto výrazné oslabení opatření, které by mělo posílit adaptaci krajiny, a tedy i adaptaci samotného zemědělství, na klimatické změny. Krajinné prvky nebo kvetoucí plochy do krajiny potřebujeme vracet a hlavním motivačním nástrojem pro to mají být veřejné peníze z dotací, zejména dobrovolné ekoplatby. Avšak nyní chce ministr jejich podstatnou část rozdělit téměř za nic.”*

Alžběta Procházková, zemědělská expertka WWF v Česku, řekla: *“Hledání řešení udržitelných zemědělských přístupů v době nejistot spojených s vývojem dopadů klimatických změn, geopolitických vlivů i požadavků evropské zemědělské politiky není jednoduché a vyžaduje důvěru mezi jednajícími stranami. Je frustrující, že ministerstvo zemědělství tuto důvěru opět porušuje a podáváním nejasných a nejistých informací šíří nejistotu zejména mezi samotné zemědělce. Navíc překotností svých rozhodnutí plýtvá potenciálem ověřit a vyhodnotit v praxi přínos zavedených opatření pro zemědělské hospodaření i krajinu.”*

Václav Zámečník, zemědělský specialista České společnosti ornitologické, řekl: *“Zemědělská krajina představuje polovinu rozlohy České republiky a veřejné prostředky, které do zemědělství směřují, mají přispět ke zlepšení jejího stavu. Přestože některé pozitivní změny jsou v posledních letech viditelné, největší problémy krajiny se zatím dostatečně změnit nedaří. Kompromisní návrh projednaný Monitorovacím výborem nebyl optimální, ale dával alespoň částečnou záruku, že zemědělci budou hledat cesty, jak v krajině vytvářet tolik potřebné stabilizační prvky a další plochy pro přírodu. Aktuální návrh ministra Výborného tuto záruku odstraní.”*

Kontakty:

Martin Rexa, koordinátor zemědělské kampaně Hnutí DUHA,
tel.: 775 894 642, e-mail: martin.rexa@hnutiduha.cz

Václav Zámečník, zemědělský specialista České společnosti ornitologické,
tel.: 776 368 360, e-mail: zamecnik@birdlife.cz

Alžběta Procházková, zemědělská expertka WWF v Česku,
tel.: 775 147 742, e-mail: aprochazkova@wwfcee.org

Eva Pernicová, tisková mluvčí Hnutí DUHA,
tel.: 734 770 020, e-mail: eva.pernicova@hnutiduha.cz

Poznámky:

[1] Dopis ministra Výborného byl rozeslán skrze Státní zemědělský intervenční fond všem zemědělcům.

<https://drive.google.com/file/d/1riy5o9pPEuRZNFFSZ9lRGcSajZ46fhKY/view?usp=sharing>

[2] Více viz tisková zpráva ekologických organizací z 11. července:

<https://hnutiduha.cz/aktualne/v-polovine-roku-je-vice-eroznich-udalosti-nez-za-cely-predchozi-rok-ministr-vyborny-chce>

[3] V roce 2023 bylo jako mimoprodukční plochy vymezeno 20 000 hektarů tzv. nektarodárných úhorů a 70 000 hektarů tzv. zelených úhorů, které by mohly opět z krajiny s novými podmínkami zmizet.

Vedle podmínky vymezování mimoprodukčních ploch obsahuje celofaremní ekoplatba environmentálně přínosnou podmínku ochranných travnatých pásů kolem vodních toků, které brání splachu půdy, pesticidů a živin a podporují koridor pro biodiverzitu. Těchto pásů však bylo vymezeno jen 2650 ha, tedy 0,1 % orné půdy.

[4] Roční rozpočet celofaremní ekoplatby je 5,7 mld. Kč ročně a tvoří 93,5 % rozpočtu ekoplateb. Prémiová ekoplatba tvoří 2,9 % rozpočtu ekoplateb (178 mil. Kč). Pro novou ekoplatbu Udržitelné hospodaření s živinami je vyčleněno 3,5 % rozpočtu (215 mil. Kč). Pro navrhovanou ekoplatbu Vytváření nových krajinných prvků je vymezeno 0,015 % rozpočtu (900 tis. Kč).

<https://hnutiduha.cz/aktualne/ministr-vyborny-vytvari-nespravny-dojem-ze-o-dalsim-snizeni-enviromentalnich-ambic-v>